

lehetőséggel. Hamburg és Hannover kerületeiben olyan könyvtárakat tekinthetünk meg hogy alig győztük a jobbnál jobb változatok feljegyzését.

E könyvtárak majdnem mindegyikére a horizontális tervezési mód jellemző. Az egyszintű épület vertikális tagoltságát csupán a szívesen alkalmazott, mezzaninszerű (félemelet) galéria adja, vagy a félig süllyesztett alagsor, ahová a raktárak, előadótermek, szolgálati helyiségek kerülnek. Minden leülő olvasóra 2,3 m² és minden kölcsönző látogatóra, aki nem ül le, 1,4 m² helyet számolnak. Mérési időpontnak a zsúfoltság óráit javasolják.

Szívesen alkalmazzák a mutatós, de nagyon költséges átriumos, előcsarnokos megoldásokat. Az átriumokat szobrokkal,

szökőkutakkal, gazdag növényzettel díszítik. A berlini Hansabücherei átriumának üvegfala elektromos szerkezettel süllyeszthető, így a könyvtár egész belső tere az átriumra nyitható, illetőleg azazal összekapcsolható.

A meglátogatott könyvtárak mindegyikében (2—3 személyes fiókokban is) korszerű szociális rendeltetésű helyiségeket találtunk. Minden könyvtárban jól felszerelt teakonyha és klubszerűen berendezett mosdóhelyiségek és ruhatári helyiségek állnak a könyvtárosok rendelkezésére. A könyvtári munkahelyek és munkakörülmények kényelmesek, korszerűek.

A nagyobb könyvtárakat légoltalmi raktárakkal is ellátják.

Kellner Béla — Lipták Pál

A szakszervezeti könyvtárak gazdálkodása és az igazgatói alap

Az üzemi szakszervezeti könyvtárak fejlesztésének egyik fontos anyagi bázisát képezik az igazgatói alapok. Az igazgatói alap az az összeg, amely a vállalati feladatok teljesítésének és túlteljesítésének céljából a munkában elenjárók jutalmazására, valamint a dolgozók szociális ellátására, kulturális és sporttevékenységére, s mindezek tárgyi-anyagi feltételeinek megjavítására szolgál. Az igazgatói alap felhasználásáról szóló adatok tehát egyben az adott üzemi szakszervezeti bizottságának a dolgozók körében kifejtett kulturális-nevelő tevékenységét is tükrözik. Ezért a közelmúltban Vas megye 28 nagyobb vállalatánál tapasztalatokat gyűjtöttünk az igazgatói alapok felhasználásáról, s mivel közöttük a szakszervezeti könyvtárak fejlesztésével kapcsolatos tanulságok is találhatóak, talán nem lesz érdektelen ilyen összefüggésben is levonni néhány következtetést.

A megyénkben megvizsgált 28 vállalat 1962-ben összesen 6 416 000 Ft összegű igazgatói alappal rendelkezett. Ebből 3 285 000 Ft-ot jutalmazásra, 3 131 000 Ft-ot pedig jóléti célokra fordítottak. Meg kell jegyezni, hogy az igazgatói alap jóléti célra szolgáló részének felhasználását az üzemi tanács dönti el, ez a jog őt illeti. (A tapasztalatok azt mutatják, hogy az üzemi tanácsok, de a szakszervezeti bizottságok tekintélyes hányada sem él ezzel a jogával.) Az igazgatói alapok jóléti része tovább bontható kulturális, sport és szociális célokat szolgáló összegekre. 1962-ben a vizsgált vállalatoknál rendelkezésre álló 3 131 000 forint összegű jó-

léti keretből kulturális célra 763 644 forintot, sportcélokra 508 630 forintot, szociális célokra 1 338 263 forintot használtak fel.

A kulturális célra felhasznált 763 644 Ft

- 7,5%/0-át könyvtárfejlesztésre,
- 3,5%/0-át a művészeti csoportok működésének elősegítésére,
- 12,8%/0-át különböző felszerelések beszerzésére és javítására,
- 4,8%/0-át ismeretterjesztési célokra,
- 3,5%/0-át sajtó előfizetésre,
- 1,4%/0-át színház- és mozijegyekre,
- 26,0%/0-át „egyéb” kulturális célokra,
- 9,0%/0-át rádió és televízió előfizetésre és javításra,
- 18,0%/0-át kirándulásokra,
- 2,0%/0-át különféle tiszteletdíjakra,
- 5,5%/0-át rádió és televíziós készülékek vásárlására,
- 4,0%/0-át hangszervásárlásra és
- 2,0%/0-át különféle szakkörök működtetésére fordították.

A Szakszervezetek Országos Tanácsának Elnöksége 1961. december 30-án hagyta jóvá a Szakszervezeti könyvtári hálózatok szervezeti szabályzatát, a SZOT Titkársága pedig 1962. szeptember 12-én fogadta el a szakszervezeti könyvtárak működési szabályzatát. Mindkét dokumentum megjelent külön egy kis füzetben is a Tánácsos Könyvkiadó gondozásában, 1962. november 12-én. Ezt a füzetet 6620 példányban azért nyomtatták ki, hogy eljusson valamennyi szakszervezeti bizottsághoz és segítse mun-

A Vas megyei Tanács és az SZMT közös hírlapvasója Szombathelyen. (Jákfalvi Elemér felv.)

kájukat. Sajnos, sokan el sem olvasták, pedig a 19. oldalán „A könyvtárak gazdálkodása” c. fejezetben ez található: „A könyvtár fenntartására, fejlesztésére általában az üzemben kulturális célra fordítható összeg (szakszervezeti bizottság költségvetése, az igazgatói alap jóléti részének kulturális célra fordítható hányada, központi támogatás, állami kultúralap stb.) 20—25-ét kell felhasználni!” Ezzel szemben a valóságos felhasználás a vizsgált 28 vállalatnál meg sem közelíti a kívánatos arányt. Ráadásul kirívó eltérések vannak az egyes vállalatok között. Például az EM Vas megyei Építőipari Vállalatnál, a Szombathelyi Cipészipari Vállalatnál, a Téglyagári Egyesülésnél, az Iparcikk Kiskereskedelmi Vállalatnál, a Szombathelyi Állami Gazdaságnál az 50 000—800 000 Ft-os, tehát tekintélyes összegű igazgatói alaplóból egy fillér sem jutott könyvtári célokra!

A hiba gyökere ott van, hogy a szakszervezeti bizottságok nem élnek döntési jogukkal a jóléti keretek felhasználásának meghatározásakor, ráhagyják a vállalatok főkönyvelőire azzal, hogy ez számviteli, pénzügyi kérdés, amelyhez a főkönyvelő jobban ért.

Hasonló a helyzet a szakszervezeti kulturális munka egyéb területén is. Szakszervezeti bizottságaink viszonylag magas pénzügyekkel rendelkeznek a jog szerint, amelyek célirányos felhasználá-

sával a kulturális-nevelőmunka hatékonyabbá válhatna, az eddigieknél is nagyobb eredményeket lehetne elérni. A Vas megyei SZMT elnöksége ezt látva arra törekszik, hogy az alapszervi funkcionáriusok, SZ. B. titkárok és kulturális felelősök minél alaposabban megismerjék saját hatáskörüket az anyagi alapok felhasználása terén is, és elsajátítsák azokat a legszükségesebb számviteli ismereteket, amelyek hiányában eddig nem volt kellő bátorságuk a valóságban rájuk bízott anyagi eszközökkel való gazdálkodáshoz.

Ezen kívül a SZOT elé is javaslatot terjesztettünk az igazgatói alapok jóléti részének pontosabb meghatározására, mivel az a tapasztalatunk, hogy a jelenleg érvényes határozat nem teszi lehetővé a jóléti keret további helyes, arányos felosztását a kulturális-, sport- és szociális célok között. Úgy látjuk, hogy helyes lenne a kulturális célokra fordítandó összeget valamilyen rendszer (esetleg fejkvóta) alapján egységesen meghatározni annak megfelelően, amilyen súllyal a szakszervezeti munkában a kulturális nevelő munka feladatai jelentkeznek.

Ezekkel a legfontosabb módszerekkel kívánjuk megynkben a szakszervezetek kulturális nevelő munkáját — s ezen belül szakszervezeti könyvtáraink munkáját is — megjavítani, eredményesebbé tenni.

H a n g y á l T i b o r